

F Ó K U S Z

TARTALOMJEGYZÉK

1. _ABSZTRAKT_FÓKUSZ	2.
2. _APSTRACT_FOCUS	3.
3. _BEVEZETÉS	4.
4._ARS POETICA	5.
5._KONCEPCIÓ	7.
6._TERVLAPOK	10.
6.1_Helyszínrajz	10.
6.2_Alaprajz	11.
6.3_Metszetek	12.
6.4_Homlokzatok	13.
6.5_Látványtervek	15.
7._FORRÁSMEGJELÖLÉS	

Csányi Zita _ Tóth Tünde

konzulens _ Szécsi Zoltán

TDK 2017

Építőművészet "kultúrtáj" szekció

1. _ ABSZTRACT _ FÓKUSZ

Ki az égi mezőn jár már,
 ott, hol otthona végleges,
 Tudatja veletek:
 hogy ittlétének bár vége lett,
 de kiket itt hagyott,
 mindenkit szeretett!”

Sztankovics György: In memoriam

Szeretteinek halála minden ember számára fájdalmas, testet-lelket próbáló esemény, melynek feldolgozása hónapokig, akár évekig is eltarthat. A halállal és temetéssel kapcsolatos szokások vallásonként és vidékenként változnak, az egyetlenegy közös dolog bennük, hogy a földi létet átmenetinek tartják, és az elhunyt túlvilági üdvözülésében reménykednek.

Herczeg Tamás DLA értekezésében a következőket írja: “A falusi temetési menete az évszázadok alatt beidegződött rituálénak megfelelően zajlott. Minden egyes mozzanatnak pontosan megvolt a téri leképződése. A halottas háztól a sírig és onnan vissza a halottas házig ideiglenes szakrális minőséggel felruházott külső és belső terek során haladt végig a temetési menet. A halottas szobában több napig tartó halottvirrasztás és siratás után az elhunyt koporsóját a tornácon keresztül kivitték az udvarra és a “Szent Mihály lovára állították”. Az udvaron tartott siratás és az egyházi ceremónia után a menet kivonult a portáról a temető felé, útközben a templomnál megálltak. A gyászmenet a temetőben a sírnál végső búcsút vett a halottól, majd visszatért a halottas házhoz megülni a tort.”

A ravatalozók megjelenésével ezek a szokások redukálódtak. Ma már a gyászoló falubeliek nagy része csak a ravatalozó előtt felállított koporsóval találkoznak, a temetés során a közösség háttérbe szorul.

A Mikházai ravatalozó tervezése során nagy figyelmet fordítunk ennek a folyamatnak a visszafordítására. Nem csak az épület tervezése a cél, hanem a egész rítus megfogalmazása a térben. Ezáltal a tervezésben több fókuszpont is szerepet kap. Kiemelésre kerülne a faluból a ravatalozóhoz vezető út, majd a megérkezés (kapu) helye, a felvezető út a ravatalozóhoz, a ravatalozó épülete, az átvezető út a temetőbe és maga a temető. A stációk kialakításában nem a funkció játszik szerepet, hanem az érzések által kialakított térélmény.

Nagy figyelmet fordítottunk Erik Gunnar Asplund stockholmi erdei temetőjének nagy ravatalozójának a tanulmányozására. Nagy Elemér a következőket írta a XX. század első felének egyik legjelentősebb svéd építészéről és annak legfőbb művéről: “... építészeti értelemben az élet és a halál találkozás. “ , “Az épület a külső térhez kíván kapcsolódni, és abban a legváltozatosabb formákkal feloldódni.” , “... legsikerültebb szintézise a tájnak, növényzetnek és építészetnek.”.

A temetési szokások, valamint a kortárs építészet tanulmányozásával szerzett tudásunkat szintéziseként olyan ravatalozót kívánunk tervezni, mely méltó helyet biztosít a halotti búcsúztatáshoz.

2. _ ABSTRACT _ FOCUS

„Who walks along the sky, where his home is utter,
He let them know: even he is dead, he loved them.”

Sztankovics György: *In memoriam*

When someone dies, who we loved, is a very painful thing for everyone, sometimes it takes few months, or even years to recover. There are a lot of habits all over the world and religions, which are vicissitudinal, when we are talking about death and funeral, but they have one common thing: they all think that our life is transitory, and they hope that the dead man will live beatifically in the sky. Herczeg Tamás wrote in his DLA dissertation:

„ *The rural funeral was always the same for years. Every phase had its own spatial movement. From the mortuary until the cemetery, and vice versa, all the places had their own sanctified quality. The dead man's vigil took few days, and after his coffin was led across the house's porch to the yard, where the 'Saint Michael's Horse' was waiting. There was a religious ceremony in the yard, and after the funereal-walk went out to the cemetery, but on the way, they stopped at the church. The funereal-walk carried the dead man at the cemetery, where was a last goodbye, and then they went back to the mortuary to eat at the thorex.*”

When the catafalque was turned up, these habits were reduced. Nowadays, people at the funeral, only met the dead man in the catafalque, which means that the people had lost their importance. But we want to give back their importance, when we were shaping the catafalque at Mikaháza. It's not about shaping the building, we want to give birth to this ritual again. Which means that we will have other focuses in shaping: the way from the village to the catafalque, after the portal's place, the ascent to the catafalque, the catafalque's building, and

then the way down the cemetery, at least the cemetery selves. In these 'stations' the most important thing will be the sentimental spatial experience, not just the function.

We focused on Erik Gunnar Asplund work, his catafalque at a wood in Stockholm. He was the 20th Century's most famous Swedish architect, and this catafalque was his most memorable work. Nagy Elemér wrote about this catafalque that 'it is a meeting point between life and death' in one building. He also wrote that this catafalque wants to connect with the natural place with its various forms, it's the most famous synthesis between nature, climate and architecture.

We want to design a catafalque which is the same, we want to build a worthy place for a dead man's funeral, while studying old funeral habits and contemporary architecture.

3. _BEVEZETÉS

Tervezési helyszínünk Mikháza, mely Románia Maros megyéjében található. E kis székely falu fog helyet adni egy új ravatalozónak.

Mikháza a Nyárad folyó bal partján fekvő kis falu, mely közigazgatásilag Nyáradremetéhez tartozik. Határában egykor római castrum állt. A falunak 1309 óta van temploma. A településen az egyházi élet fontosságát bizonyítja, hogy a falu középpontjában épült Ferences templom a terület legjelentősebb egyházi központja volt, melyet 1635-ben Boszniából jött ferencesek alapítottak. A település lakóinak életében mai napig fontos szerepet jelent a vallásosság. Ma 612 lakossal rendelkezik a falu.

A ravatalozó tervezésének középpontjában a halál és temetés mint a közösség kohéziója, a társadalmi kapcsolatok megerősítését szolgáló esemény kerül. Ezért nagy hangsúlyt fektettünk a helyi temetési szokások megismerésére. A temetési szokásokat a halál beálltától a későbbi megemlékezésig vizsgáltuk, ezek során azok a mozzanatok kerülnek előtérbe, amelyekben a rokonság fontos szerepet játszik, ahol a társadalmi kapcsolatokra kerül a hangsúly.

A népi temetkezési szertartás és a búcsúztató elemei a következők voltak: a halál előjelei, halálra vonatkozó jóslatok, haldoklás, a halál beállta, a halál hírvil adása, a halott elkészítése, sírásás, halottnézés, virrasztás, sirató, halotti ének, temetési szertartás, búcsúztató, a tor, a temető, a gyász.

A temetés általában egy vagy két órakor kezdődött a halottas háznál. A szűk család a temetés megkezdéséig a halottas szobában tartózkodott, és ott fogadták a rokonokat. A

tiszteletes megérkezése után bement a halottas szobába, ahol imát mondott, majd egyházi temetési énekeket énekelt. Ezután a ravatal az udvaron folytatódott, ahol a koporsót a családtagok körbeülték, és következett a körülbelül egy órás prédikáció, istentisztelet. A prédikáció után a koporsót feltették egy szekérre és a temetési menet elindult a temető felé. A menet meghatározott sorrendben állt össze. Elöl egy fiatal fiú vitte a gyászlobogót, utána a lelkész a kántor és a presbiterek következtek. A szekér előtt közvetlenül a koszorút vivő fiatalok mentek. A szekeret az elhunyt közvetlen családtagjai követték, elöl a férfiak, utánuk a nők és a gyerekek, majd a gyászoló gyülekezet. A temetőhöz érkezve a koporsóvivő férfiak leemelik a koporsót és a sírba helyezik. A gyászolók és a gyülekezet mindaddig a sír mellett maradt, amíg el nem hantolták a koporsót. A gyászolók közül, aki akart visszament a halottas háznál szervezett torhoz.

A népi szokások az idő múlásával egyre jobban háttérbe szorultak. A temetési szertartásból kikerült a halottasháznál tartott sirató és az istentisztelet. A gyászoló család és a gyászoló tömeg interakciója lecsökkent, a közösségi kohézió háttérbe került. A mai temetések a temető területére korlátozódnak, ennek a folyamatnak az eredményeként a temetések alkalmával a társadalmi kapcsolatok szerepe a háttérbe szorult. A temetés elvesztette hajdani jellegét.

4. _ARS POETICA

Az embert érzelmei különböztetik meg az állatoktól. A gyász az egyik legerősebb érzélem, ha ennek átélésétől megfosztjuk magunkat, azzal sérülést okozhatunk a lelkünkben. A temetési szertartás az élőknek szól, az ő gyászuk és elbúcsúzásuk áll a középpontban, így e köré kell felépíteni egy olyan környezetet mely teret enged az érzelmek átélésének.

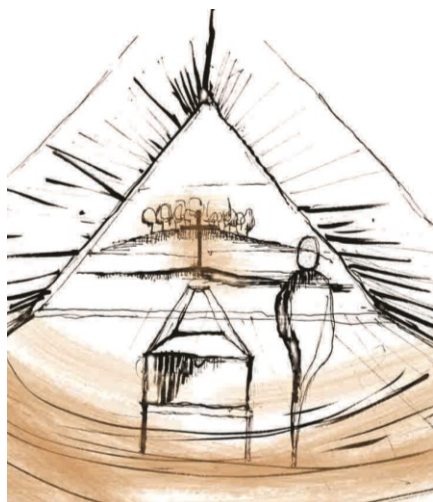
A ravatalozó tervezési folyamatában ezt vesszük alapul. Nem csak az épület megformálásra, annak hangulati sajátosságaira helyezük a hangsúlyt, hanem a környezettel, annak szerepével a temetés során is foglalkozunk.

A ravatalozó épületén kívül fontos stációkat, fókuszpontokat jelölünk meg, melyek a temetés minden mozzanatának megfelelő helyszínt biztosítanak. Így figyelmet fordítunk a felvezető útra a faluból a ravatalozóig, a megérkezés helyszínére és a ravatalozóhoz vezető útra, az útra a temetőig és magára a temetőre.

5._KONCEPCIÓ

1.STÁCIÓ_FELVEZETŐ ÚT

A gyászoló tömeg ezen az úton keresztül közelíti meg a ravatal helyszínét. A fákkal övezett út teret biztosít a helyzet átélésének.

2. STÁCIÓ_MEGÉRKEZÉS, ÚT A RAVATALOZÓBA

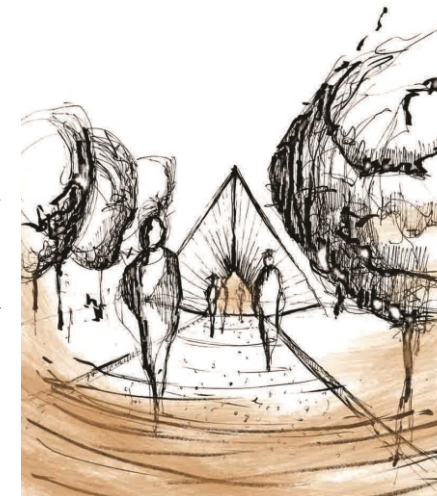

A temetési szertartás első pontja, a gyászolók a ravatal előtt itt gyülekeznek, és találkoznak az elhunyt családjával. A közösség számára beszélgetést biztosító tér kialakítása a cél.

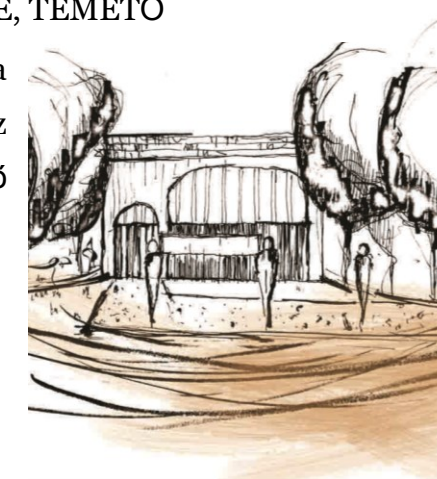
3. STÁCIÓ_RAVATALOZÓ ÉPÜLETE

Itt vesznek búcsút az elhunyttól. A tér belső kisugárzásának nem szabad háttérbe szorítania az érzelmek átélését, mégis egy olyan belső világot kell megteremtenie, mely megadja a temetés transzcendenciáját. E két elem kettősségével kell megalkotni az épületet.

4. STÁCIÓ_ÚT A TEMETŐBE, TEMETŐ

A végső búcsú helyszíne, a temetési menet elkíséri az elhunytat végső nyughelyére.

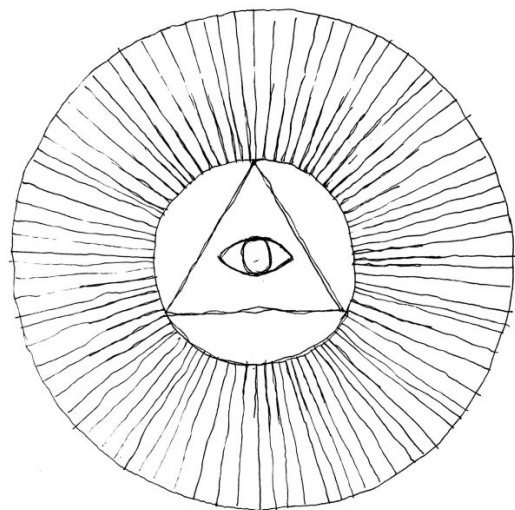

AZ ÉPÜLET TÖMEGFORMÁLÁSA

_KEZDETI GONDOLATOK

A ravatalozó egy közösség számára épül. Egy kis falu életében egy haláleset különösen nagy figyelmet kap, hiszen itt mindenki ismer mindenkit. Az épület megformálásában ezért nagy figyelmet fordítunk arra, hogy kielégítsük a közösség igényeit.

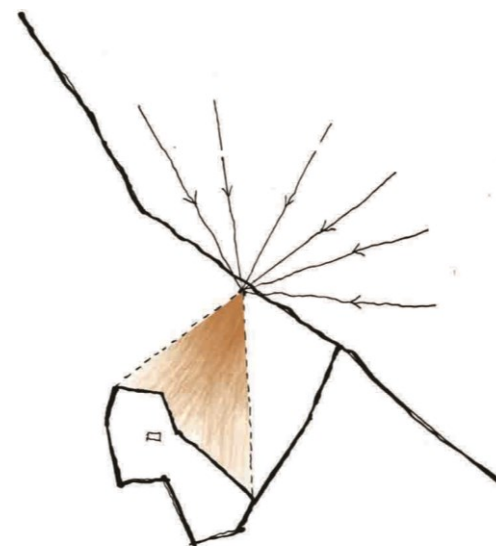
Mikháza lakossága a keresztény vallást követi, melynek alapja a Szentháromságba vetett hit. A kereszténység heterogén családján belül lehet beszélni "Szentháromság-hívű" egységről. A római katolikus, a keleti ortodox és a protestáns vallás is egyaránt hiszi a Szentháromságról szóló tanítást. Míg az egyes vallási irányzatok eltérnek egymástól a Szentháromságba vetett hitük összekapcsolja, összeköti, egy egységes alapot biztosít mindnek.

A Szentháromság szimbolikus megjelenítése.

_TERVEZÉSI HELYSZÍN ELEMZÉSE:

A tervezési helyszín kívül esik a temető területén, ezért megoldandó problémaként felmerült a ravatalozó és a temető összekötése. A két terület közötti távolság nehezen áthidalható, a terep adottságai miatt a koporsó szállítása itt nem megoldható. Így a területek összekötésére alternatív megoldást kellett keresni.

A dombtetőn elhelyezkedő temető látványának kell az épület fókuszába kerülnie, ezzel a figyelem középpontjába helyezve a temetés utolsó stációját. Ha kijelölünk egy pontot a területen, és azt összekötjük a temető végpontjaival, a kialakult alakzat megadja azt a látószöget, mellyel a temető látványa befogadható.

Mivel új útvonal kialakításával nem megoldható a temető megközelítése, így szükség van egy jelképre, mely megmutatja a temetés végső úti célját, a temetőt. Tervünkben ez a jelkép egy kereszt.

_IRÁNYMUTATÁS_KERESZT

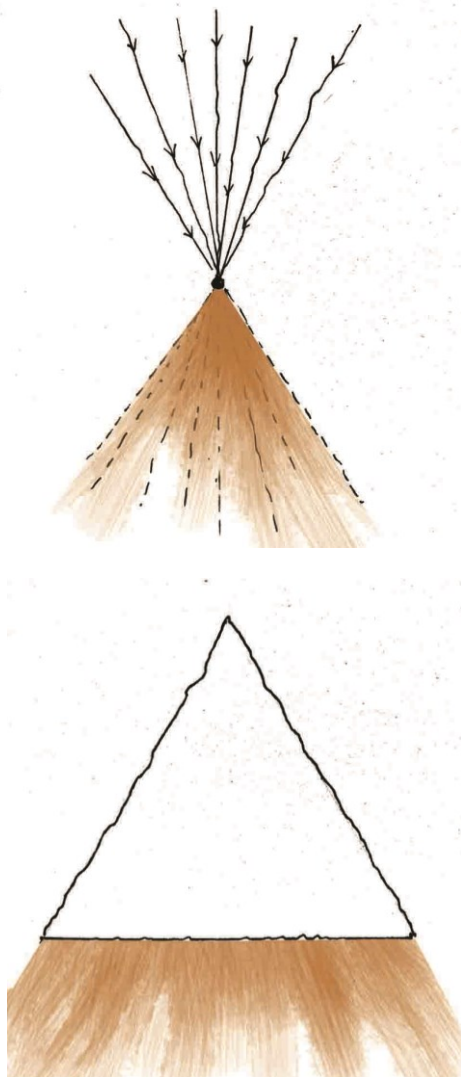
_ALAPRAJZI ELRENDEZÉS

A temetésre érkező tömeg a ravatalozón áthaladva jut el a temetőig. Az épület mint egy fókuszpont gyűjti össze a közösséget, hogy azok egymásra támaszkodva éljék át a nehéz pillanatok. Belépve az épületbe egy új élethelyzetbe jutnak: el kell fogadnunk egy szerettünk elvesztését. Ezért a ravatalozó kapuzata egy határpontot képez az élet és a halál között.

Ez a pont összegyűjti a külvilágból érkező tömeget, akik mint egy tű fokán átpréselődve jutnak be a ravatalozó terébe, ahol is az kiszélesedve nyit a temető felé, így állítva fókuszba azt.

Ennek a térnek a kifejezésére a legjobb alaprajzi forma a háromszög, melynek egyik csúcsa a külvilág, az érkezők felé zárul, ezzel megadva a belépési pontot a térbe. Ezzel a csúccsal szemköztli oldal nyit a temetőre, a szárak meghosszabításával a temető területére fókuszálható az alaprajz.

A háromszög forma kialakítása sokféle lehet. A keresztény vallás és a Szentháromságba vetett hit fókuszba helyezésével egyenlő oldalú háromszög alaprajzot választottunk.

_TÖMEGALAKÍTÁS

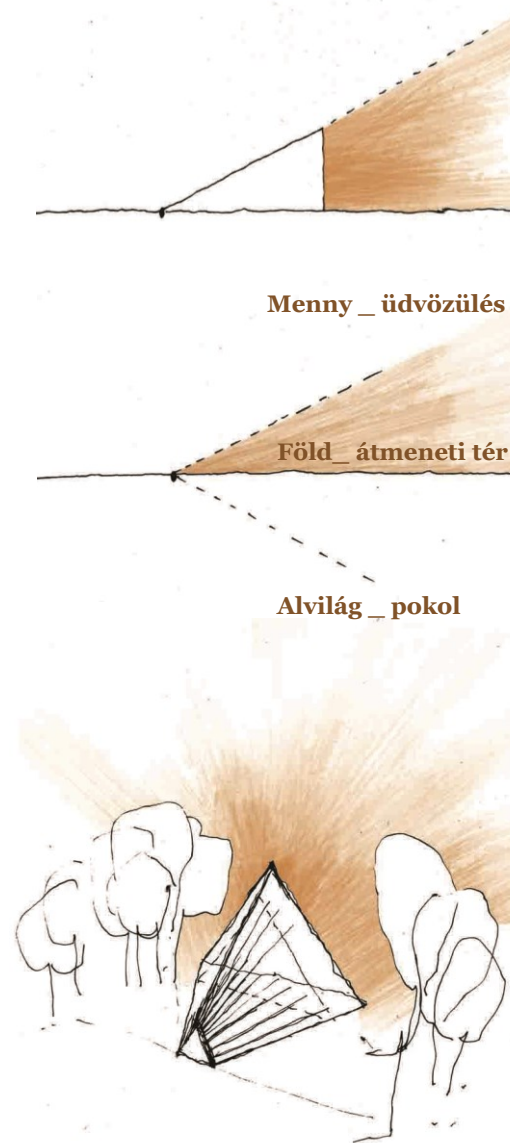
A ravatalozó fókuszpontja nem csak alaprajzi formában jelenik meg, hanem a tömeget is meghatározza. A bejáraton mint kapun áthaladva, a tér feltárulkozása nem csak horizontális hanem vertikális értelemben is megtörténik.

Metszeti nézetében a háromszög forma két szára a Mennybe vagy a Pokolba vezető utat jelképezi míg a szögfelező a földi lét mint átmeneti tér megtestesítője.

Ahhoz hogy a megfelelő térérzetnek alkalmas tömeget hozzunk létre a következőket kellett figyelembe venni:

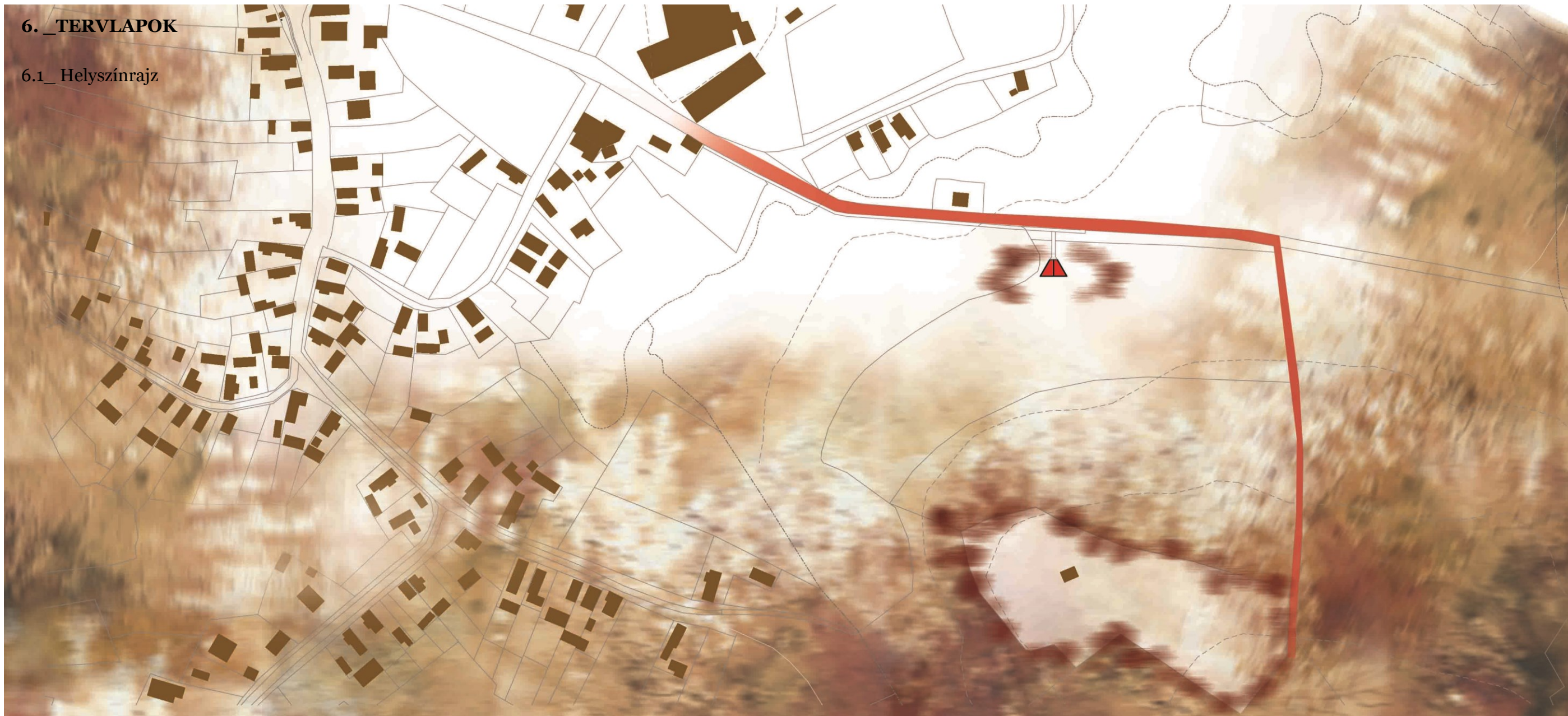
1. Háromszög alaprajzi forma
2. Feltárulkozó tér
_alacsony bejárat az érkező oldalon
_nagy nyitás a temető felé
3. Fókuszba állítás

Az így kapott tömeg alaprajzilag, metszetiesleg és holoztatilag is egyenlő szárú háromszög.

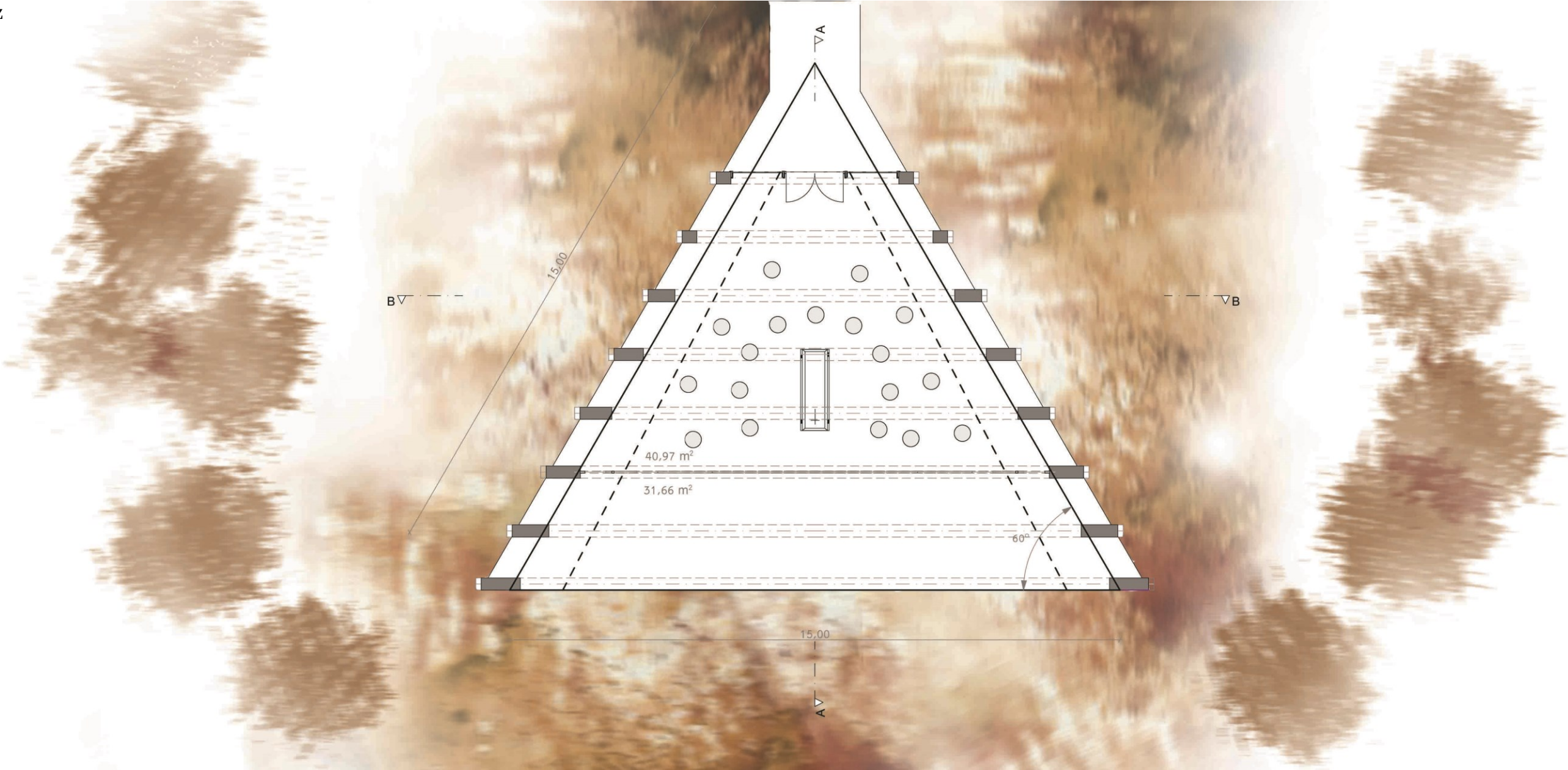

6. _TERVLAPOK

6.1_ Helyszínrajz

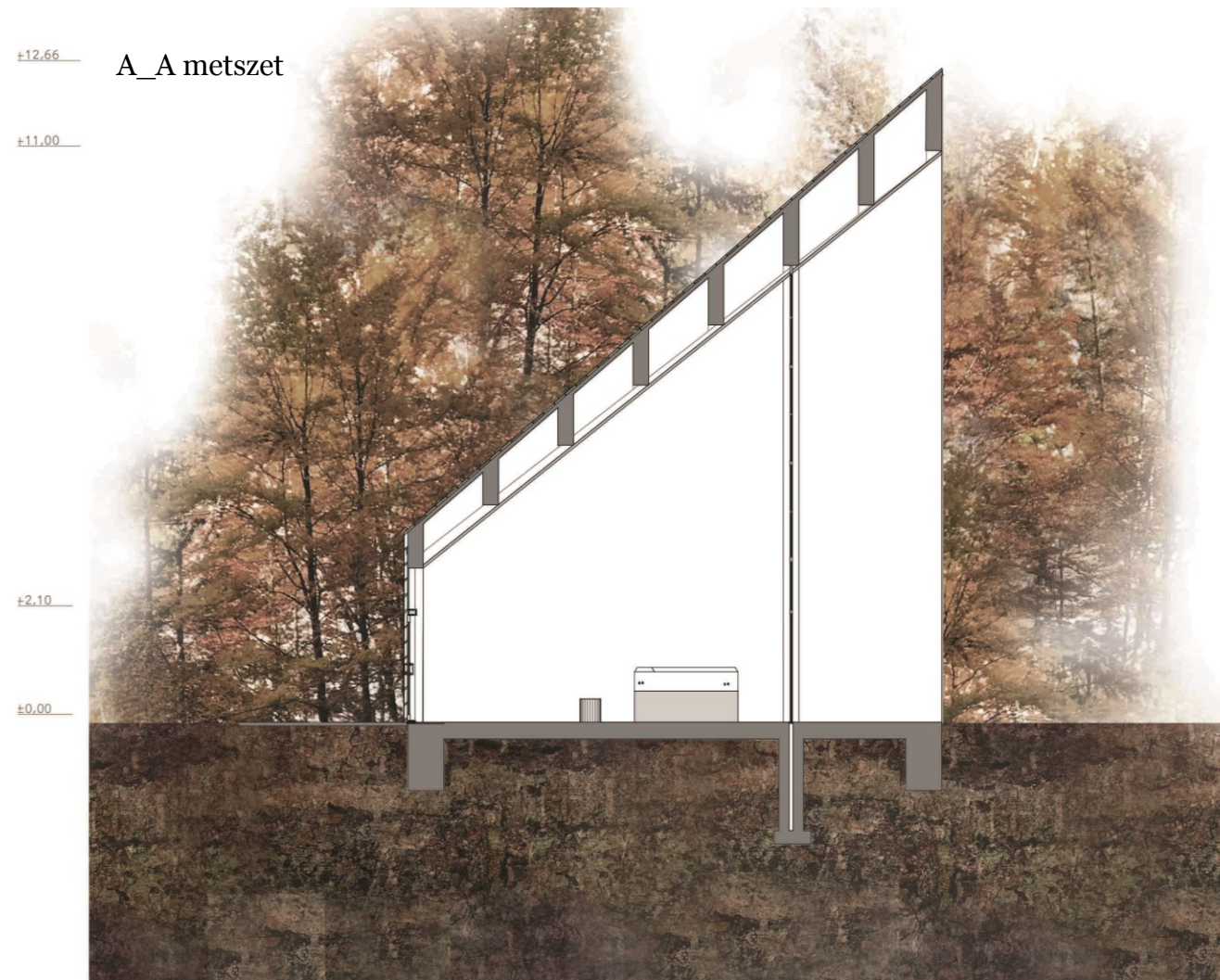

6.2_Alaprajz

6.3_ Metszetek

A_A metszet

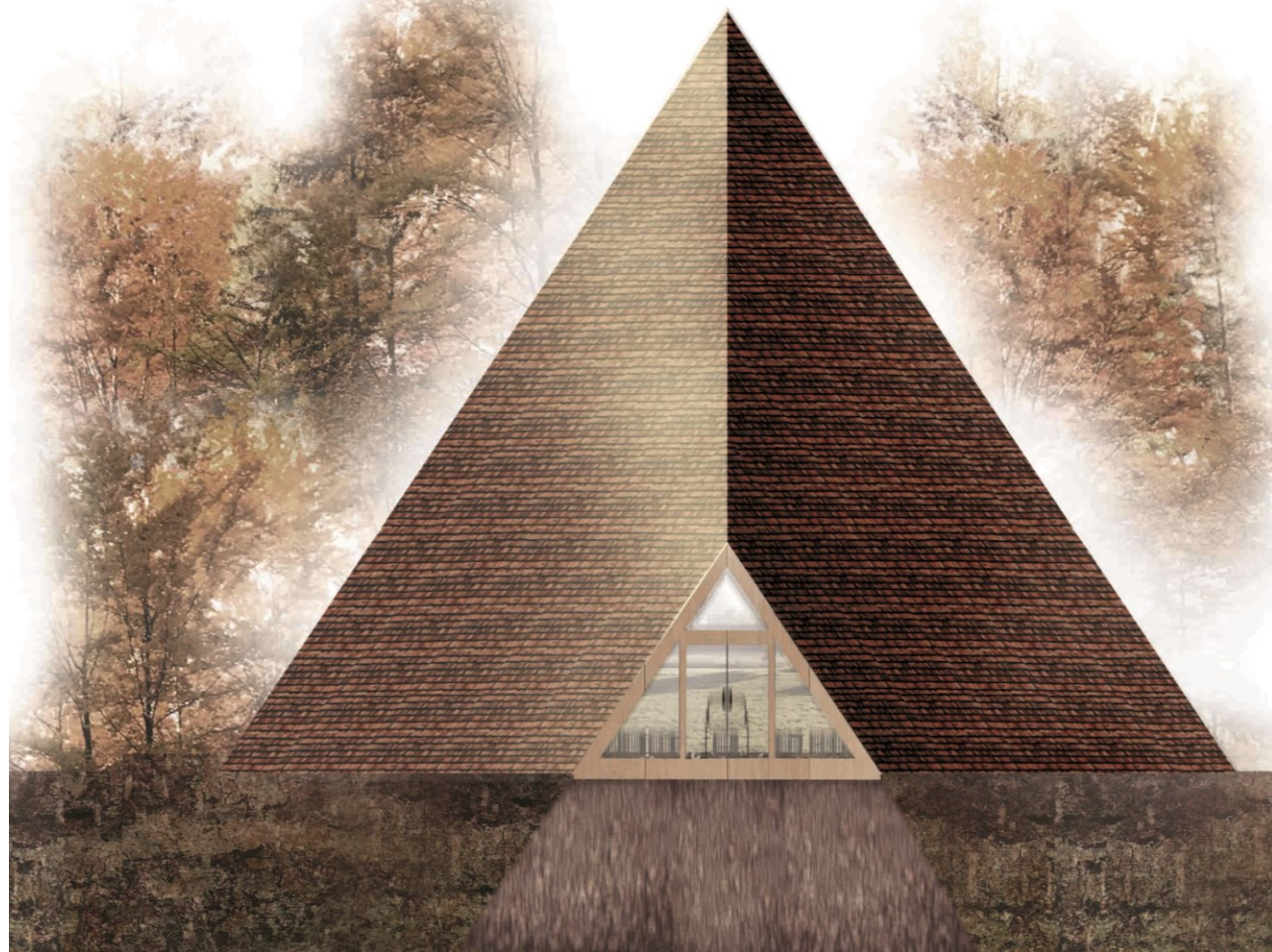

B_B metszet

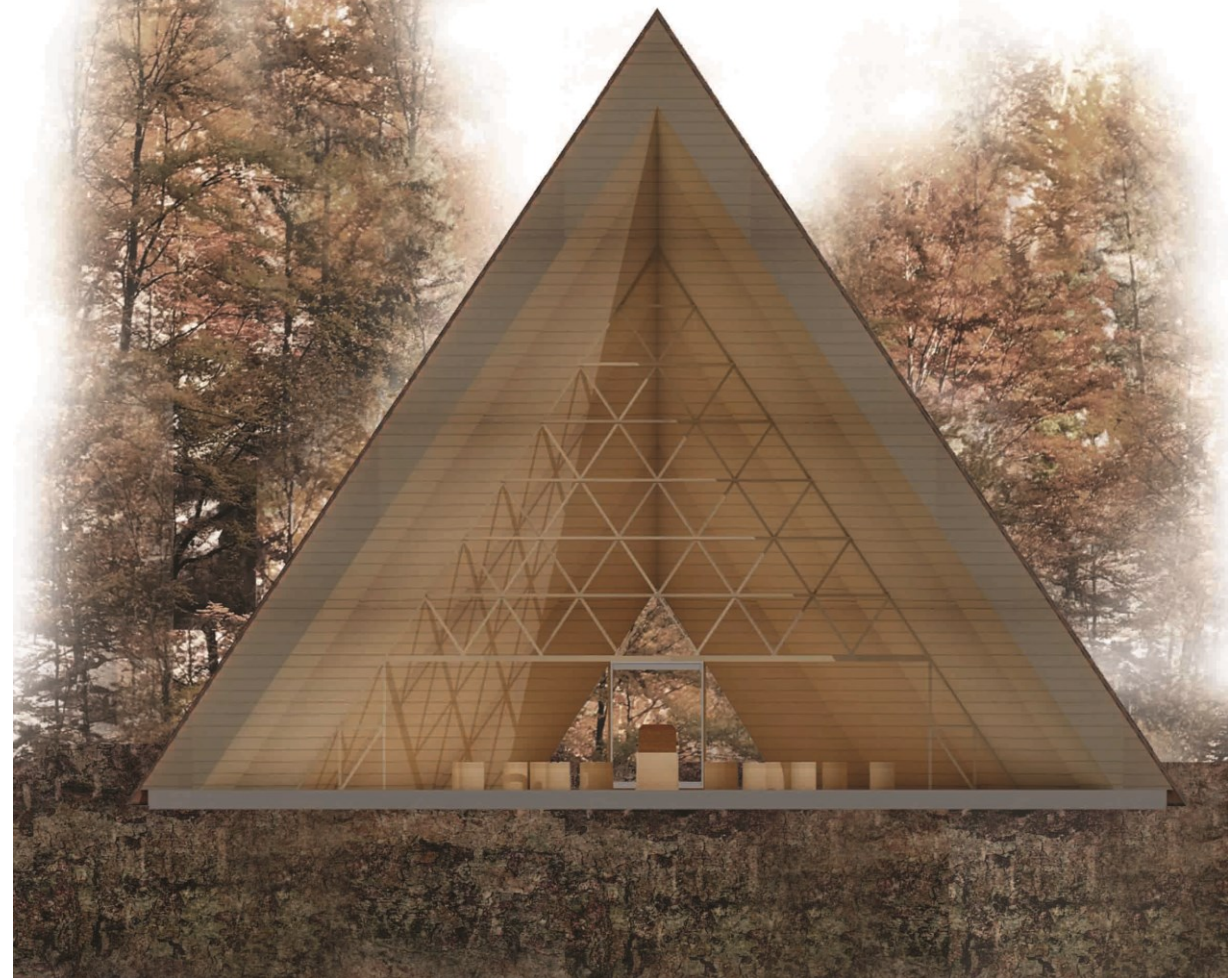

6.4_ Homlokzatok

Észekihomlokzat

Déli homlokzat

Nyugati homlokzat

6.5_Látványter

7._FORRÁSMEGJELÖLÉS

7.1._Kép források:

1. kép_ Eric Gunar Asplund, Woodland Cemetery

<http://arquiscopio.com/archivo/2012/07/23/cementerio-en-el-bosque/?lang=en>

2.kép_ Eric Gunar Asplund, Woodland Cemetery

<http://www.landezine.com/index.php/2010/09/skogskyrkogarden/skogskyrkogacc8arden-woodland-cemetery-stockholm-05/>

4.kép_ <http://www.gyaszhuszar.hu/hirek-aktualitasok/magyar-temetkezesi-szokasok/28754/>

5.kép_ <http://mek.oszk.hu/02100/02115/html/2-1026.html>

7.2._Szöveg források:

<http://konyvtar2.mome.hu/doktori/ertekezesek/DLAertekezes-HerczegTamas-2009.pdf>

Nagy Elemér-Erik Gunnar Asplund

Dimény Erika : Temetkezési szokások Magyarorszáton_

<http://www.muvelodes.ro/index.php/Cikk?id=417>

http://www.szekelyfoldiinfo.ro/Menu/mikhaza-prezentacio_kepekben-turisztikai_attrakciok-szallas-helyek-terkep-a_kornyek_turisztikai_latvanyossagai-szallasai-mikhaza.html

http://web.axelero.hu/nagyanmi/otdk_deus.htm

<https://keskenyut.files.wordpress.com/2012/08/szenthc3a1romsc3a1g.pdf>

"Ki az égi mezőn jár már,
ott, hol otthona végleges,
Tudatja veletek:
hogy itt létezők bár vége lett,
de kiket itt hagyott,
mindenképp szeretett!"
Sztankovics György: In memoriam

Szeretteinek halála minden ember számára fájdalmas, testet-lelket próbáló esemény, melynek feldolgozása hónapokig, akár évekig is eltarthat. A halállal és temetéssel kapcsolatos szokások vallásosként és vidékenként változnak, az egyetemes közös dolog bennük, hogy a földi létet átmenetnek tartják, és az elhunyt túlvilági idővilágában reménykednek.

Herczeg Tamás DLA értekezésében a következőket írja: "A falusi temetési menete az évszázadok alatt beidegződött rituáléinak megfelelően zajlott. Minden egyes mozzanatnak pontosan megvolt a téri leképeződése. A halottas háztól a sírig és onnan vissza a halottas házig ideiglenes szakrális minőséggel felruházott külső és belső terek során haladt végig a temetési menet. A halottas szobában több napig tartó halottvirrasztás és siratók után az elhunyt koporsóját a tornácra keresztül kivehették az udvarra és a "Szent Mihály lovára állították". Az udvaron tartott siratók és az egyházi ceremónia után a menet kivonult a portáról a temető felé, útközben a templomnál megálltak. A gyászmenet a temetőben a sírnál végző búcsút vett a halottól, majd visszatért a halottas házhoz megülni a tort."

A ravatalozók megjelenésével ezek a szokások redukálódtak. Ma már a gyászoló falubeliek nagy része csak a ravatalozó előtt felállított koporsóval találkozhat, a temetés során a közösség háttérbe szorul.

A Mihályi ravatalozó tervezése során nagy figyelmet fordítottunk ennek a folyamatnak a visszafordítására. Nem csak az épület tervezése a cél, hanem a egész ritus megfogalmazása a térben. Ezáltal a tervezésben több fókuszpont is szerepet kap. Kiemelésre kerülne a falutól a ravatalozóhoz vezető út, majd a megérkezés (kapu) helye, a felvezető út a ravatalozóhoz, a ravatalozó épülete, az átvezető út a temetőbe és maga a temető. A stációk kialakításában nem a funkció játszik szerepet, hanem az érzések által kialakított térélmény.

Nagy figyelmet fordítottunk Erik Gunnar Asplund stockholmi erdei temetőjének nagy ravatalozójának a tanulmányozására. Nagy Elemér a következőket írta a XX. század első felének egyik legjelentősebb svéd építészerőjéről: "... építészeti értelemben az élet és a halál találkozása. "... Az épület a külső térhez kíván kapcsolódni, és abban a legváltozatosabb formákkal feloldódni. "... legsikerültebb színtézise a tájnak, növényzetnek és építményeknek."

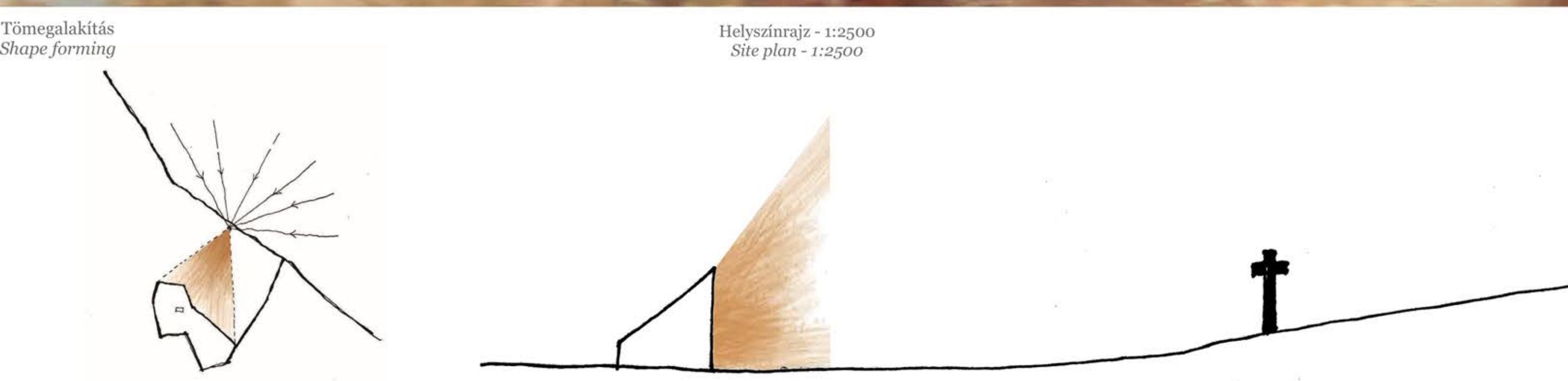
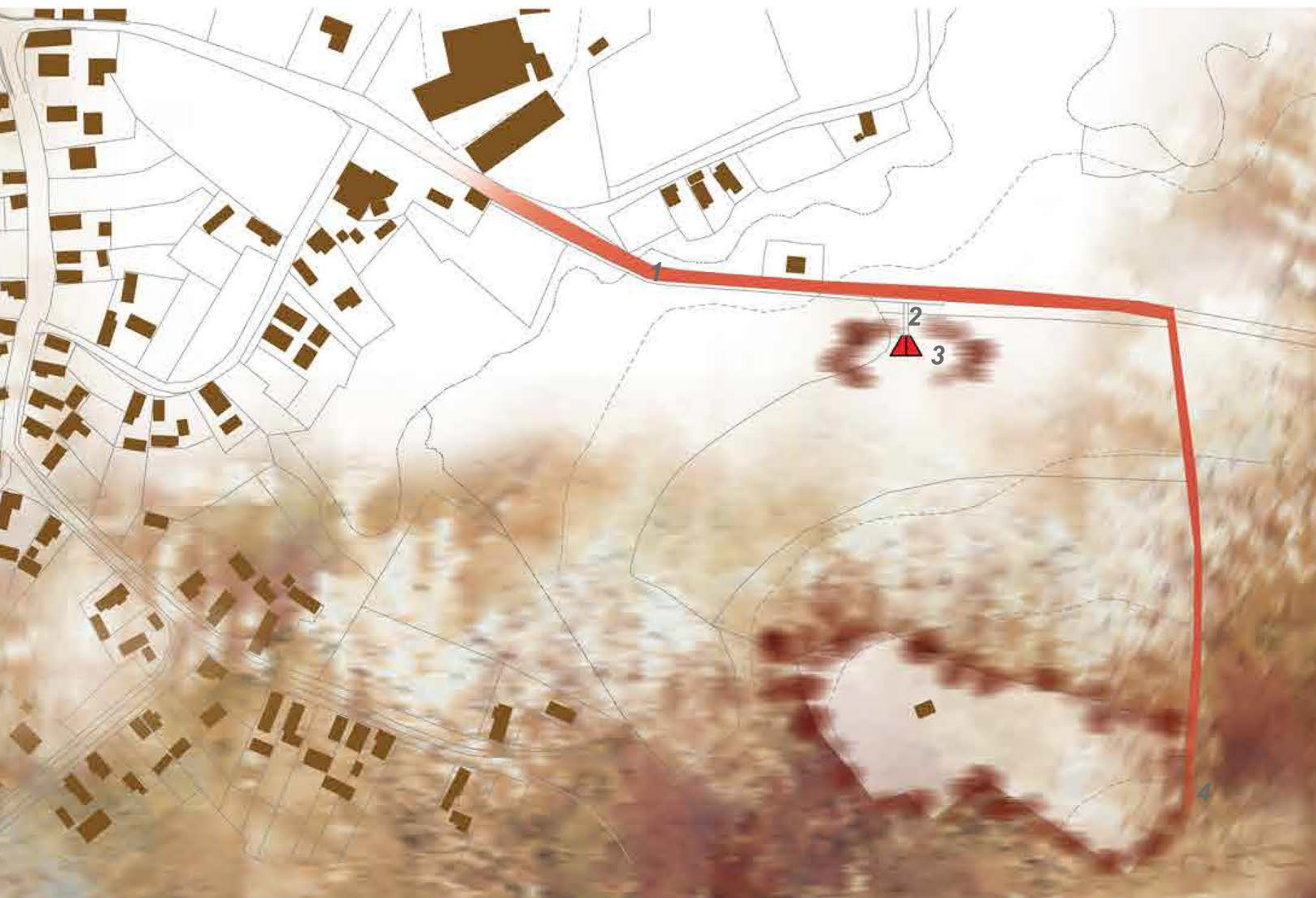
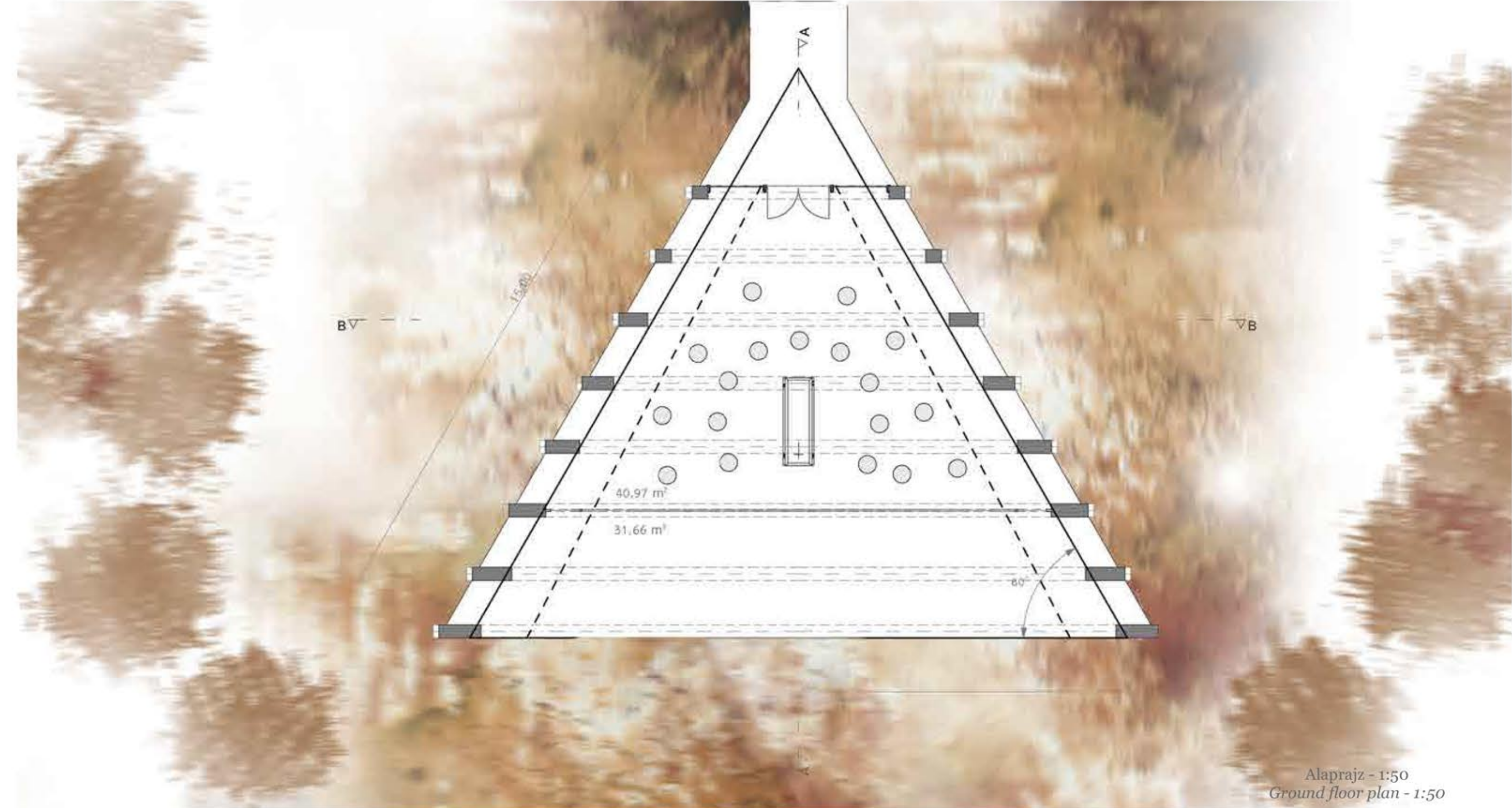
A temetési szokások, valamint a kortárs építészeti tanulmányozásával szerzett tudásunkat szintéziseként olyan ravatalozót kívánunk tervezni, mely méltó helyet biztosít a halotti búcsúztatáshoz.

"Who walks along the sky, where his home is utter,
He let them know: even he is dead, he loved them."
Sztankovics György: In memoriam

When someone dies, who we loved, is a very painful thing for everyone, sometimes it takes few months, or even years to recover. There are a lot of habits all over the world and realtions, which are viciisitudinary, when we are talking about death and funeral, but they have one common thing: they all think that our life is transitory, and they hope that the dead man will live beatifically in the sky. Herczeg Tamás wrote in his DLA dissertation: "The rural funeral was always the same for years. Every phase had its own spatial movement. From the mortuary until the cemetery, and vice versa, all the places had their own sanctified quality. The dead man's vigil took few days, and after his coffin was led across the house's porch to the yard, where the Saint Michael's Horse" was waiting. There was a religious ceremony in the yard, and after the funeral-walk went out to the cemetery, but on the way, they stopped at the church. The funeral-walk carried the dead man at the cemetery, where was a last goodbye, and then they went back to the mortuary to eat at the thorex."

When the catafalque was turned up, these habits were reduced. Nowadays, people at the funeral, only met the dead man in the catafalque, which means that the people had lost their importance. But we want to give back their importance, when we were shaping the catafalque at Mikaháza. It's not about shaping the building, we want to give birth to this ritual again. Which means that we will have other focusses in shaping: the way from the village to the catafalque, after the porta's place, the ascent to the catafalque, the catafalque's building, and then the way down the cemetery, at least the cemetery selves. In these Stations' the most important thing will be the sentimental spatial experience, not just the function. We focused on Erik Gunnar Asplund work, his catafalque at a wood in Stockholm. He was the 20th Century's most famous swedish architect, and this catafalque was his most memorable work. Nagy Elemér wrote about this catafalque that "it is a meeting point between life and death" in one building. He also wrote that this catafalque wants to connect with the natural place with its various forms, it's the most famous synthesis between nature, climate and architecture.

We want to design a catafalque which is the same, we want to build a worthy place for a dead man's funeral, while studying old funeral habits and contemporary architecture.

A dombtetőn elhelyezkedő temető látványának kell az épület fókuszába kerülnie, ezzel a figyelem középpontjába helyezve a temetés utolsó stációját.

The cemetery on the hilltop must be in the focus of the view, putting the last burial post in the center.

